

ПИТАННЯ ПОТОЧНОГО ДОТРИМАННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА У ЧАС ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

Артем Ярославович УШАКОВ,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 081 “Право” Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського “Харківський авіаційний інститут”

Науковий керівник: *Філіпенко Н. Є., доктор юридичних наук, доцент, професор закладу вищої освіти кафедри права Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського “Харківський авіаційний інститут”*

Питання дотримання прав людини і громадянина досить важливе у наш час, зокрема у період запровадження воєнного стану у країні. Конституція України наголошує, що конституційні права і свободи, зокрема право людини на життя, гарантуються і не можуть бути скасовані (частина друга статті 22) [1], питання у можливості належному рівні дотримання цих прав і свобод у час війни, коли на окремих територіях ведуться бойові дії, або складається яка – небудь катастрофічна ситуація, що унеможлиблює забезпечення та захист прав всіх громадян.

Отже, за своїм змістом положення частини другої статті 22 Конституції України передбачають, з одного боку, обов'язок держави гарантувати конституційні права і свободи, насамперед право людини на життя, а з другого - утримуватись від прийняття будь-яких актів, які призводили б до скасування конституційних прав і свобод, а отже – і права людини на життя.

З появою більш могутніх засобів ураження та ускладненням збройної боротьби війна набуває все більш винищувального та руйнівного характеру. При цьому неухильно зростає чисельність жертв серед мирного населення. Так, у Першій світовій війні загинуло більше 10 млн. осіб, з яких 95% склали військовослужбовці та 5% – цивільне населення. У Другій світовій війні було вбито близько 50 млн. осіб, з яких 52% – військовослужбовці та 48% – мирні мешканці. А в локальних війнах і конфліктах 1945 – 2010 рр. втрати досягли 59 млн. осіб, із них близько 75% – цивільне населення [2]. Такі жахливі втрати пояснюються не лише підвищенням ефективності засобів ураження, а головним чином, їх варварським застосуванням та порушенням прав людини під час ведення збройних конфліктів.

Прогресивні держави активно виступають за затвердження і розвиток міжнародно-правових норм, що обмежують сваволю тих, хто воює, та спрямовані на заборону жорстоких засобів і методів ведення бойових дій.

Варто зазначити, що закони збройного конфлікту застосовуються більшістю цивілізованих країн світу до всіх обставин, за яких збройні сили ведуть бойові дії, незалежно від того, чи є вони оголошеними або іншим чином визнаними воєнними діями. Отже, закони війни мають

застосовуватися до всіх воєнних дій із використанням збройних сил, незалежно від характеру, напруженості або тривалості конфлікту [3].

Формально права і свободи людини, зокрема мирного населення, зобов'язані забезпечувати обидві сторони конфлікту. Недотримання щонайменше однією стороною правил війни, затверджених конвенцій веде до хвилі воєнних злочинів проти миру, людяності та мирного населення [4].

Україна, як суб'єкт міжнародного права, взяла на себе правові зобов'язання безумовного дотримання міжнародних правових актів, що підписані нашою державою, у тому числі конвенцій, договорів та угод, які регулюють право збройного конфлікту (право війни). Безперечно, для дотримання правил збройного конфлікту їх потрібно знати не лише військовослужбовцям усіх рівнів, а й цивільному населенню, на території якого може спалахнути такий конфлікт.

Наразі в Україні, а саме станом на травень 2022 року, права людини дотримуються лише однією стороною, а саме українською, але з певними обмеженнями тобто не повністю. Обмеження прав людини у часи воєнного стану цілком обґрунтовані прагненням держави реалізувати права людини на життя та інші фундаментальні норми. Питання виникає з правом людини на вільне пересування, яке доводиться обмежувати задля реалізації права на життя. В таких випадках виставляється пріоритетність прав бо наражати цивільне населення на небезпеку задля реалізації права на вільне пересування є недоречним.

Підсумовуючи викладене хочемо зазначити, що з появою більш потужних засобів ураження та ускладненням збройної боротьби, війна набуває все більш винищувального та руйнівного характеру. При цьому неухильно зростає чисельність жертв серед мирного населення. Задля запобігання жертв серед мирного населення та катастрофічних наслідків в усьому світі запроваджуються різноманітні конвенції та міжнародні договори, що затверджують правила війни. Правила війни можуть забезпечуватись повністю лише за участі двох сторін конфлікту, які мають обов'язок піклуватися про життя мирних людей задля запобігання воєнних злочинів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. К. : Преса України, 1996. 80 с. (зі змінами станом на 01.05.2022).
2. Довідник з міжнародно-правових актів щодо засад демократії і прав людини. К. : МО України, 2001. 191 с.
3. Міжнародне гуманітарне право. К. : Варта, 2007. 176 с.
4. Женевские конвенции от 12 августа 1949 года и Дополнительные протоколы к ним. М. : Международный Комитет Красного Креста, 2001. 456 с.